

HET JURYRAPPORT

‘Dichten is ontevredener zijn dan anderen, / bijvoorbeeld over goeie regels, / zodat je alleen hele goeie overhoudt / en op den duur ook die niet.’ Deze regels van Herman de Coninck, gepubliceerd in zijn nagelaten gedichten, zijn bijzonder goed toe te passen op het werk van een poëziejury. Want zoeken wij niet naar de dichter die het meest ontevreden was? En houden we dan niet de bundels over die heel goed zijn, die we dan als ‘genomineerden’ aanduiden? En is het op den duur niet zo, dat ook de meeste van die hele goeie bundels het niet halen – op de winnaar na?

Aan het begin van deze avond stellen wij, als jury, de overgehouden ‘hele goeie’ bundels aan u voor. In alfabetische volgorde, welteverstaan. In woorden die tijdens het juryberaad passeerden. Een kijkje achter de juryschermen, dus, om u erop te wijzen hoe goed de dichters zijn die u vanavond gaat zien.

Allereerst: Joost Baars, met zijn bundel *Binnenplaats*. Baars moet erg ontevreden zijn geweest, want hij schreef een magistrale bundel. Zijn *Binnenplaats* staat bol van de sublimerende verzen, heeft iets mystieks en transcendentals, en is als debuut niet minder dan fenomenaal. De aanroepende toon van de dichter geeft deze bundel een religieuze ondertoon, met een opvallende plaatsbepaling tegenover een ander die zich ophoudt in de natuur. Maar *Binnenplaats* is net zo goed een plaatsbepaling in de poëzie: het openingsgedicht lezen wij programmatisch, en ook de vertalingen die de dichter kriskras in de bundel opnam laten zien hoe serieus hij het meent. Dit werk barst van de ambitie en is, al met al, bijzonder memorabel.

Maar wat te denken van *As, vuur* van Hester Knibbe? Dat is een ongekend knappe bundel, waarin geen woord te veel staat. Knibbe schrijft zuinige, wikkende-en-wegende poëzie die in alle opzichten afgewogen is. Het fraaie is dat die poëzie desalniettemin nooit saai of braaf wordt, vooral omdat de dichter een meester is in het enceneren van tegenstellingen. Hoe goed Knibbe de balans bewaart, blijkt wel uit het gedicht ‘Stromen’ dat de As en het Vuur aan elkaar knoopt. Wie deze bundel leest, schippert tussen passionele en rationele gedichten, tussen emotie en koelte, tussen meedeinen en stilstaan. Dat levert poëzie op waarin minimale middelen leiden tot een maximaal effect.

En dan is er de derde genomineerde, *Vonkt* van Marije Langelaar. Van alle bundels is dit misschien wel de meest voorleesbare, vol welluidende verzen met beklivende beelden die nog lang blijven nazinderen. *Vonkt* is echter in de voornaamste plaats een *avontuurlijke* bundel, met een ongebreideld vitalisme als inzet én methode. Zelden lazen we gedichten die ons zo verwonderden, waarin we het gevoel hadden dat Alice het Wonderland van de dichtbundel was ingekropen en de taal vrolijk en galopperend uit alle bochten liet vliegen. Het werk van Langelaar ademt kortom niets minder dan een extase en laat ook de lezer extatisch achter – én de luisteraar, zoals u vanavond zult merken.

Buitengewoon is intussen de genomineerde bundel van Tonnus Oosterhoff, *Ja Nee*. Het is een heel slimme bundel waarin de dichter typografisch experiment afwisselt met meer ingetogen gedichten – maar nooit zonder de hem kenmerkende knotsgekke beeldtaal uit de weg te gaan. Van alle genomineerden is dit qua stijl de meest diverse bundel, vol woekerende neologismen en originele vondsten, vol frisse humor ook die tegelijkertijd heel grimmig is. In deze stoottroepenpoëzie staan avontuurlijkheid en experiment voorop, hetgeen intrigerende gedichten oplevert waarin lezers niet hun weg kunnen vinden zonder serieuze kleerscheuren op te lopen. Juist die grillige leestocht maakt van *Ja Nee* een bundel om louter ‘ja!’ tegen te zeggen.

Maar *Meervoudig afwezig* dan, de genomineerde bundel van Ester Naomi Perquin? Daarin worden dagelijkse, herkenbare ervaringen door een bijzondere manier van kijken subtiel verschoven, wat tot schitterende poëzie leidt. Perquin schrijft met een groot poëticaal bewustzijn en slaagt er bij elk afzonderlijk gedicht in om een pointe af te leveren die nog lang in het hoofd van de lezer blijft spoken. Haar gedichten zijn nuchter én ontroerend, en geven bovenal plaats aan een transcendentie die nauwelijks in woorden te vangen is. Intussen leidt die filosofische zoektocht, waarin het spanningsveld tussen aanwezigheid en afwezigheid centraal staat, er nooit toe dat Perquins poëzie cerebraal of afstandelijk wordt. In deze bundel gaan intelligente analyses en toegankelijkheid moeiteloos samen – een verdienste van jewelste.

Tot slot is er *Voor jou, van jou* van Nachoem M. Wijnberg – een minstens zo steengoede bundel. Wijnberg schrijft virtueuze poëzie die blijft fascineren, omdat de dichter met een obsessionele systematiek varianten van dezelfde thematiek blijft onderzoeken. Het gaat met andere woorden om een onvermoeibare en onstuitbare poëziebundel, die ook nog eens emotioneel en gevoelig is. Wijnberg maakt ons de intieme deelgenoot van een persoonlijke zoektocht naar contact en herinnering, waarbij de omtrekkende bewegingen van de dichter tot een fascinerende spanning tussen afstandelijkheid en inclusie leiden. Bijzonder knap is daarbij dat niet alleen het overkoepelende concept van de bundel imponeert, maar ook de afzonderlijke

gedichten – wie Wijnberg leest, zal in hem verdrinken.

Nu we alle genomineerden in het licht hebben gezet, citeren we nogmaals Herman De Coninck: 'Dichten is ontevredener zijn dan anderen, / bijvoorbeeld over goeie regels, / zodat je alleen hele goeie overhoudt / en op den duur ook die niet.' U hoorde het al: dit zijn zes hele goeie. Wie er wint – dat hoort u pas als de stoottroepen gepasseerd zijn.

(...)

Al twee keer hoorde u vanavond deze regels van Herman De Coninck: 'Dichten is ontevredener zijn dan anderen, / bijvoorbeeld over goeie regels, / zodat je alleen hele goeie overhoudt / en op den duur ook die niet.' Het moment is aangebroken om dat 'op den duur ook nu niet' te realiseren. Aan mij kortom de eer om de winnaar van de Herman De Coninckprijs bekend te maken. Alvorens ik dat doe, zijn enkele algemene opmerkingen intussen op hun plaats.

Gemakkelijk had de jury het dit jaar namelijk zeker niet. We hebben stevig gediscussieerd over elk van de inzendingen, waarbij steeds eenzelfde spanningsveld terugkwam: dat tussen *afstandelijkheid* en *emotionaliteit*. Goede poëzie analyseert een probleem, diept een thematiek uit, zoekt de grenzen en spanningen van de taal op – maar verliest daarbij nooit de lezer uit het oog, die door al dat taalspel op wat voor manier dan ook geraakt moet worden. Tijdens de juryberaden bleek elke keer dat de bundels die zich ten positieve onderscheidden, de jury als collectief wisten te treffen – maar daarmee is natuurlijk nog niets gezegd over de individuele smaakprofielen van de verschillende juryleden.

Zo vroeg een van ons zich af: is sublimerende poëzie soms niet té verheven? En als poëzie een uitmuntende balans heeft, loopt ze dan niet het risico ál te ingetogen te worden? Nog zo'n probleem: waar ligt nu eigenlijk de grens tussen vitalisme en overspannenheid? En wanneer slaan we een taaltheater zo ademloos gade, dat we er haast door uitgesloten worden? Of, omgekeerd: wanneer gaat meegesleept worden in herkenbaarheid over in sleur en simpelheid? En tot slot: hoe onvermoeibaar mag poëzie zijn zonder de lezer vermoeid te maken? Boven alles laten zulke discussiepunten zien dat zoiets als 'dé poëzielezer' niet bestaat, ook al bedienen we ons (ook nu weer) herhaaldelijk van dat soort termen. De poëzie is gebaat bij discussie en debat – want taal die zich niet laat kooien moet niet worden geketend in literair-kritische eenheidsworst.

Maar wie bekroon je, als het raken van de lezer een criterium is en je constateert dat 'de' lezer niet bestaat? Wie schrijft in dat geval de hele goeie regels die overblijven na

het schiften? Uiteindelijk heeft de jury gekozen voor de bundel die er het beste in slaagt zowel abstract en vervreemdend te sublimeren, als te appelleren aan herkenbaarheid en emotionele identificatie. Er zijn weinig dichters die erin slagen hun uiteenlopende lezers te raken én aan het denken te zetten. Maar iemand die dat kan, is Ester Naomi Perquin. De Herman de Coninckprijs gaat dit jaar naar haar bundel *Meervoudig afwezig*.